

Ukiuktaqtumi Aulaviit, Nipigitlu

MALIGAKHANIK HANNAIHIMAYUNIK MUNARIYUT TARIUNGMIUTANIK UKIUKTAQTUMI

IQALUKTUUTTIAQ NUNAVUT

Natalie Carter
Jackie Dawson
Jennie Knopp
Jenna Joyce
Melissa Weber
Zuzanna Kochanowicz
Olivia Mussells
2018

ILITARIMAYAUYUT

Titiraqtut quyagiyumayait Iqaluktuuttiam Anguniaqtillu, Naniriaqtiiilu Katimayiit, tahapkualu ilauyt iliturrihuaqhutik uqaqatigiblugin atauhillaaqtahugit, katimaplutiklu: Geotge Angohiatok, Richard Ekpakohak, Jimmy Haniliak, Bobby Klengenberg, Clarence Klengenberg, Emma Klengenberg, Jimmy Maniyogina, Joseph Tikhak; Tahapkualu ilauyt aullahiplugu munariplugu nauhiutut nunaani nanihinahuaqtuni pitquhiinniklu ilihimapkaiplutik: Pamela Akhok, Colin Crockatt, Francis Emingak, Takpak Klengenberg, Shawn Marriott, taamnalu Jasmine Tikyalik; Tamnalu Emily Agulalik (titiqaniklu uqauhiinniklu numiktittiyuq).

Titiraqtut ilitariyumayait ikayuktut tahapkua Canadian Coast Gaurdkut, Canadian Hydrographic Servicekut, Charlton Universitymiutat, Dalhousie Universitymiutat, Gavamatkut Nunavutmi, Kivalliq Inuit Katimayiit, Nunavut Iningnini Ilihakviit, Nunavutmi Nauhiuqtut, Oceans Northkut, Parks Canadatkut, Polar Knowledge Canadatkut, Qikiqtani Inuit Katimayiit, SmartICEkut, Transport Canadatkut, University of Ottawa Geographitkuni havaktut, Statistical and Government Information Centremiutat, University of Ottawa Department of Geography, Environmental, and Geomatics tahapkualu University tahamani Sunshine Coastmi.

Titiraqtut quyagigait kiinauyakkut ikayuqtut Arctic net, Clear Seas, DFOkut, Irving Ship Building Inc., Marine Environment Observation Prediction taimalu Response Network (MEOPAR), Northern Scientific Training Program, Nunavut Iningnini Ilihakvik, Nunavut General Monitoring Program (NGMP), Nunavut Research Institute, Oceans North, Pew Charitable Trust, Students for Canada's North tahapkualu Social Sciences hapkualu Humanities Research Council (SSHRC) Canadami.

Ajiliuktut ESA (puunani) Canadap Tariunanik Munariyut (Iluani umiat tamaita) Nunavut Tourism (Arviup papirua, nannullu) Jennie Knopp (Katimaqtigiktu) Luke Copland (Piqaliyanik) Destination Nunavut (Tuugalik, qilalugak); Natalie Carter (Hiqinuq nipiliqtuq, imaq, qainnat iqualikhuktut).

Tahamani pitaaqtut: www.arcticcorridors.ca

Taiguktakhalu aalat: Carter, N.A., J., Knopp, J., Joyce, J., Weber, M., Kochanowicz, Z., Mussels, O. (2018). Ukiuktaqtumi Aulaviit Nipigitlu: Maligakhanik hannahimayunik munariyut tariungmiutanik ukiuktaqtumi (Iqaluktuuttiak Nunavut inuit uqauhiit). Ottawami: University talvani Ottaqami. <http://ruor.uottawa.ca/handle/10393/37325> DOI: 10.20381/RUOR37325

Ilituriyummattiaruvit, taffumunga pittaqtuq Dr. Jackie Dawson – jackie.dawson[at]uottawa[dot]ca taamnaluunnit Dr. Natalie Carter – ncarte3[at]uottawa[dot]ca

OCEANS
NORTH

IRVING
Irving Shipbuilding Inc.

Fisheries and Oceans
Canada

Pêches et Océans
Canada

ILAUYUT INUUHIIT

George Angohiatiok inuuhimayuk inunguhimayuk Nunavutmi, havaguihimayuq havaaminin, taja anguniaqpaktuq, anguniaqtittivakuqlu.

Richard Ekpakohak wellington Baymimiutaq, Iqaluktuttiamun nuuhimayuq 1972mi. Anguniaqtipunilu, Igalukhiuqtauplunilu.

Jimmy Haliliak ilauyuk, havaqatauvaktuq tahapkunani ukiuktaqtumi tariukmik munariyuni, Iqaluktuttiamilu anguniaqtini ilaUBLUNI. Ilauyklu qinikhiayuni annaktiliqiyunilu. Qinaungni inuhimayuk, Iqaluktuttiamun nuuhimayuq. Qitunnaqaqqtuq, anguniaqpakhunilu.

Bobby Klengenberg appauyuk, anguniaqtuyuq, maqpiraqaqtuqlu anguniaqtutimik.

Clarence Klengenberg ataattatianuyuq, appauyuq, hannauyaqpaktuqlu anguniaqtittivakhunilu, Umingmaktuumilu, Danial Moore Baymilu inuuvakhimayuq.

Emma Klengenberg anaanatianuyuq, amaamauyuq, aippauyuq, angayuuyuklu.

Harry Maksagak Gavamatkunni uyarakhiuktuni ilihimapkaiyi Iqaluktuttiami, Nunavutmi. Taimaa inuuyuq Iqaluktuttiami. Taimaa ukiuraaluk nunamiittaarumi nunamiitpaktuq. Taima ihumagivaktait hilaqyuami aulajutannik, inuuwingnikmiklu hivumuutait, pivaliayunikkullu nunahimayavimini Nunavutmilu.

Jimmy Maniyogina inuuhimayuq November 4mi 1927mi qaninani Rymer Point talvanilu inungukhimayuq. Aullaqpaktuq tiguakhingnilu tautukpakhigik anguniaqtuk. Malikpakhigiklu naniriaqturaanamik ilangni. Talvani appaata illihautihimayaan naniriaqtungnikmiklu, anguniangnikmiklu angutinik. Aappaata ilihautihimayaan anguniangnikkullu annangnikkullu nunamiimaatun igluliungnikkut. 1960mi Iqaluktuttiamun nuuttuq Tuktutuumin. Havakpaktuq DEW Linemi. 1960min, 1998mi havaguikhuni. Jimmy taja hulihuiqtuq anguniahuihunilu.

QULVAHIKTUNI IKHIVAYIIT UQAUHIIT

Umiat aulayut amigaikyuumiyut ukiuktaqtumi 1990min-2015mun. Amigaikyuumiyut qayangnautaa umianit tariunani. Tahamani 1990min- 2015mun Iqaluktuuttiqaq pingahuuyuq amigaiyqiyauni umiat Nunavutmi.¹ Amigaikyuumiuta amiatun ilihimannaqtuq umiat tahamungaqaqtatqut Northwest Passage atuqhugu, pulaaqtaqtuutigutlu umiat, aallaangunaqtullu umiyat, ukhuyuaniklu akyaqtut umiat.¹ Gavamatkut Canadami nanihinahuaqpaliqtut qayangnaitqiyamik tariungmi aulavikhamik ukiuktaqtum aulaviani taimaatun mihingnaqyuangittumik nunallaanun apqunmi ittunni, nunaptingnilu, tariuptingnilu. Qayangnaittumik umiat aulaviit havaktauniaqtuq hivunnaptinqni atugakhat ihumagilugit umiat aulayut ukiuktaqtumi, Tahapkua ihumagilugit qanuqtun imakkut aulaviit nauniangniaqqat hydrography atuqlugu, havaqatigilugit ukiuktaqtumi inuit. Tahamna hivulliutauyuq Transport Canadakunnit, Canadian Coast Guardnillu, Canadian Hydrographic Serviceskunnillu.

Tahamna piutqiayuq aulaviinni inuillu ukiuktaqtumilu nunahimayunit ilihimayainnit atuahingmit pihimayuq 1) qayangnautaa umianit tariungmi anguniaqviinni inuuniaqviinnilu inuniaqtunilu nunahimayuni tuklani 2) qanuqtullu aulapkangniaqa aulaviini.

Titiqat tahapkua katitikhimayut ilauyunit nunauyakkut uqaqatigiiktunit Iqaluktuuttiamiunit illitturiyauyunit Iqaluktuuttiam anguniaqtiiit katimaayiinnit qauyimayunit. Qauyimaplugit tahapkua ilihimayut inuillu nunahimayullu ukiuktaqtumi tuatukpakhimayullu qayangnautaanik tariup aulaviani angutinilu inungnilu, naunaihimaplugitlu maligakhat qayangnaittumik umiat aulaviit tahamna titiraqhimayuq ilihimayayuq ilauyunit.

HAFFUMA HAVAKTAINNI NAUNAIHUGIT ATURUMAYAIT...

- Naunaiyaklugit tagiukut aulaviit inuit atuqpagait, ingilraangnitallu, uumayuqangniillu, aullaqpakviillu, ililaupyumaplugit tahaffumunga qayangnaittumik umiat aulaviit maligaliukhimayayut;
- Naunaihimalugit qayangnaqtut umiat malikpakaat inuillu ilihimapkaklugit; taamnalu
- Maligahuaqtamingniklu ilihimapkaklugit qayangnaittumik umiat aulaviitqut ukiuktaqtumilu aalat umiat aulayunni.

NANIYAUHIMAYUT HAFFUMA HAVAKTAINNI...

- Mihingnangniaqtut umianit qayangnaittumik umiat aulaviini hapkua
 - Halumaiktaugumik imaqqut, angutivut, inuillu;
 - Inuuhiit aallanguktitpata angutit hiqumitpatalu angutit inuuniaviiit;
 - Niqjhakhiukpallialirupta;
 - Atukpallialiruptigu hiku qayangnakhikpat aullariami imaqpullu nakuuhuiqluni;
 - Havaaqqaluaruiklunilu kinauyaliungniklu ayungaqqiqpan.
- Hikum aalanguknia hikuiyautinin umianilu ihuangittuq
 - Tuktut aulaviini nakuungituq, nunallaat niqihamingnik ayukhalirumik, taamnalu
 - Inuillu, nunahimayullu aullalimairumik aullaqpaktamingni qayangnaqhikpat, angulimairumiklu.
- Taja kuviyuqaqqllu, tuktittuqaqqallu upalungaiyautin ihuangitut – nunallaanilu, gavamatkunnili umiat mikhaagut

NUNALLAAT NAUNAIHIMAYAIT ATUQPALIRUMAPLUGIT HAPKUA...

- Umiat aulaviit atuqpaktaat uqauhiyagaluak nunahimayunillu Nunavut aktuumajutikkut takuuapkaktut katimayillu;
- Gavamatkut havaqatigiktut qayangnaittumik umiat aulaviini, Palihimatkullu (RCMP) Canadaplu Titiani havaktut (CBSA), tahapkuallu ilauyut nunallaani katimaqatigiikpaktut aulapkaiyut ilauyukhaugaluat ukiuktaqtun aulaviini katimagaanata nunallaamingni;
- Naniyauhimayut ilihimaliqtamingnik uqariayukhaugaluat Nunavut Tungavikkunnun. Katimakpata (Octoba 2018mi), tuhaapkaktaulunilu ilauyunut Legislativekunnun minihitainnun;
- Naniyauhimayut inuit qauyimayainnit qablunaallu naukhiuktunit aulainnaqtukhaugaluaq taima gavamatkut ilihimainnaqublugit qanuriliungmanata;
- Naunaikhimalugit aulaviit kitumilu tatqiqhiunmi aulavaktaid taimaa hikuiyaruitiklu umiallu akyaqtaruiklutik;
- Naunaikhimalugit kayumingnainniillu, inailu imaqangniit umiat atulluangitlugit;
- Nivyaaqtuqaqluangitluni;
- Hakugikhilugit maligakhat iqakuungnikkut tariumun;
- Uqaqatigiikpaliangnikkut ihuahivallialugu akunnani Iqauktuutiap Hamletkutainni inungnilu;
- Palihimallu takunnaqattaqlutik tariuptingni;
- Tahapkuallu titiinni nunallaani havaktut takunnaqattaqlutik Iqaluktuutiami aullaqtut umiannuatigut tikiqataraanata;
- Atuqpaliklugit makpiraat aullaqtaaqtuq piblugu, naukuungnahuatullu uqaqlutik tahaprununga mikiyunut umianut aullauyaqtunut;
- Umiat akilikhiyukhaugaluat hivuani aullaqtinnatik taimaa ihuinnarumik akia tahamna atuqtauniaqtuk kuviyuqaqqpan halummahiyun atuqtainnun; imaaluu
- Naunaiyaqlugit hiuraqangniit, qayangnangniit, ikkalruillu.

Inuillu nunahimayullu ilauyumayut aulajutaani maligaliuqataulutik qayangnaittumik umiat aulaviit mikhaagut.

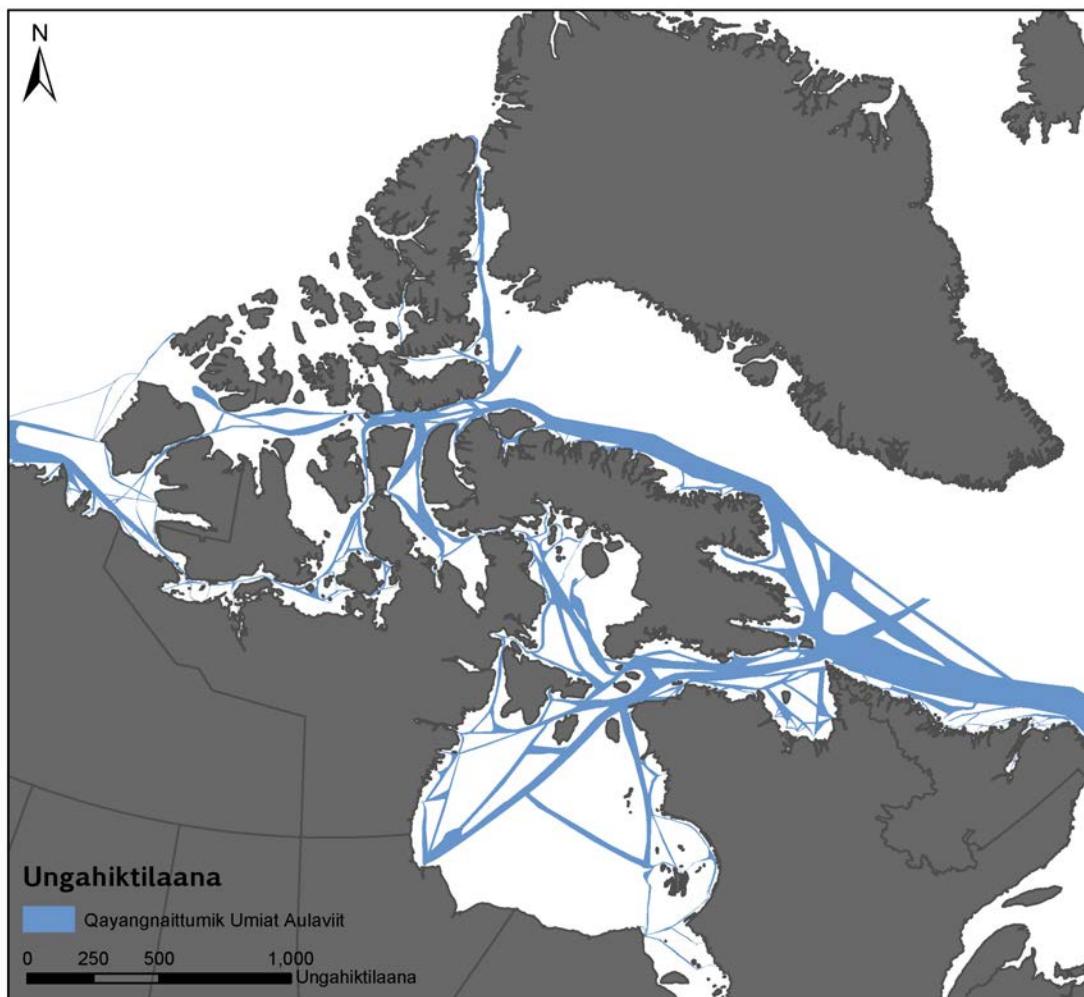

ILLITURIYAINNIT

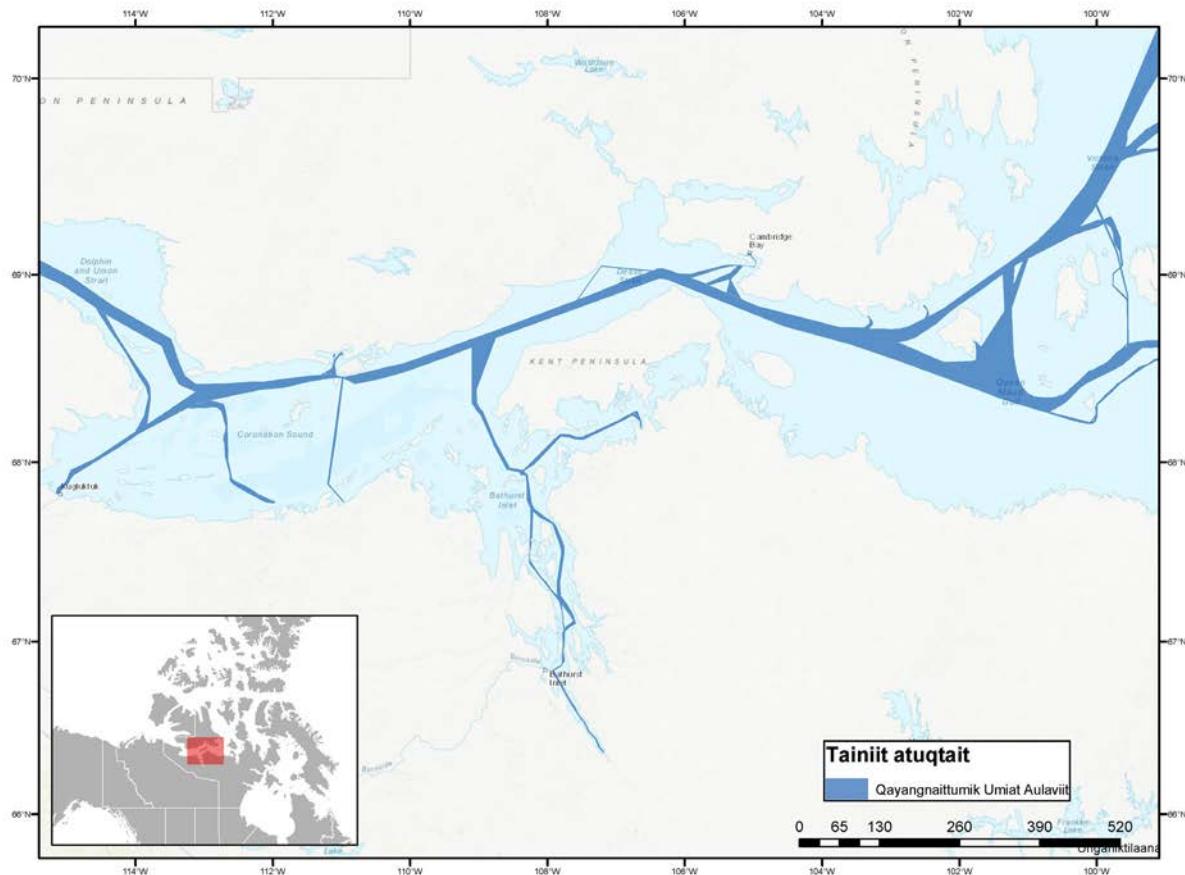
1991min- 2015mun akunnani Iqaluktuutiaq pingahuuyuq umiat aulaaqviinni Nunavutmi.¹ Amigaikyuumiyut tautukhugit umiat aulayut Northwest Passageket, Pulaaqtaqtut umiat, umiallu aullauyaqtut, (yachtnik taivaktait), ukhukyauniklu uhuyut, hunavalungniklu uhuyut.¹ Canadap Gavamanga hannaialiktut avatingmuuqtaaqtunik atugakhat atautikkut qayangnaittumik aulaqublugin aulaviinni ukiuktaqtuup tarjunani atuqpalarianani umianut qayangnaittumik nunallaani nunaptingnilu. Tahamna qayangnaittumik umiat aulaviit havakhimayuq atuqtauniaqtuk hivunnaptingni ihuaqtumik umiat aulaqublugin ukiuktaqtumi, tahapkualu nakuttiaqublugin apquithait nakuuhiyummiklugulu qanuqtun ittaakha immap qaana, havaqatigilugit ukiuktaqtumi inuit. Tahamna aulavik aullaqihimayuq hivuliutigiblugin Transport Canadatkut, Canadap Munahiyiit, Canadaplus Hydrographicunkunni havaktut (takuyakhak 1).

Ihumagiyakhalluat talvani piyimaluaqtamingni aulaviinni ilitariyumablugit inuillu nunahimayullu ukiuktaqtumi tautuktuuyaqtainnit
1) qanurinniangmanatalu umiat apqutigivaktait atuqtauvangmata pitquhimingnik innuniavigivakkamingni, inungni nunahimayuni tahamani; tuklialu 2) qanurulirutikhainniklu maligaliuluni aulaviini.

Hamna uqauhiliuhimayuq Iqaluktuuttiamiutanit qauyimayainnit, atuqpangmajuklu ukiuraaluk tariumi anguniaqvikmingni (uumayuqangningmi, inuuniaqviinni, ingilraaqnitaqaqviit, aullaapakviillu), qayangnautait umiaqangniit tahamani aktuumangmalu inungnun maligaliukhimayukkut qayangnaittumik umiat aulaviini.

Takuyakhak 1. Takummataa Qayangnaittumik Umiat Aulaviini

Takuyakhak 2. Takummataa Qayangnaitumik aumiata Aulavitt
qaninaani Iqaluktuuttiami Nunavutmi

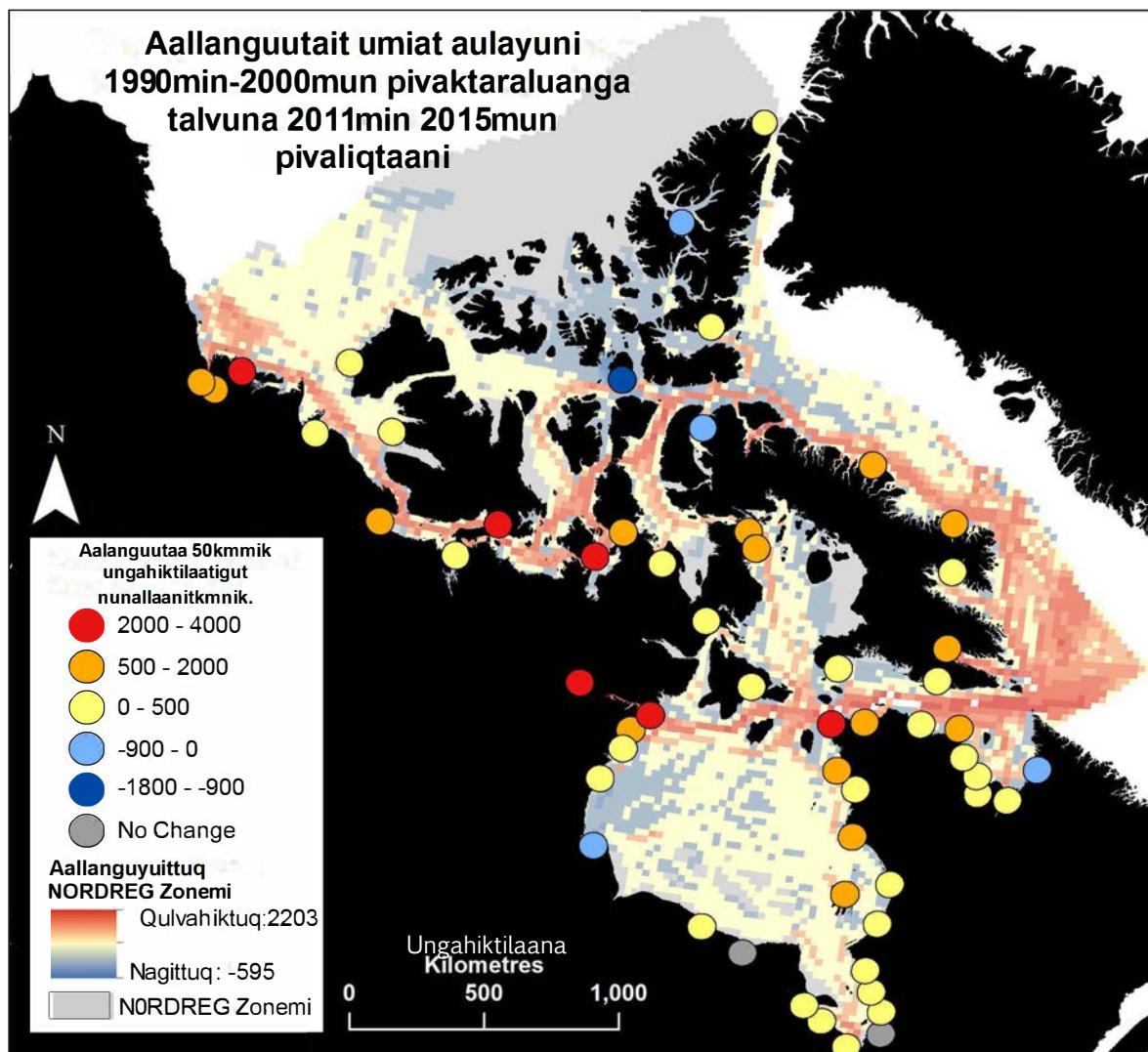

AALANGUKLUGIT UMIAKUT AULAVIIT

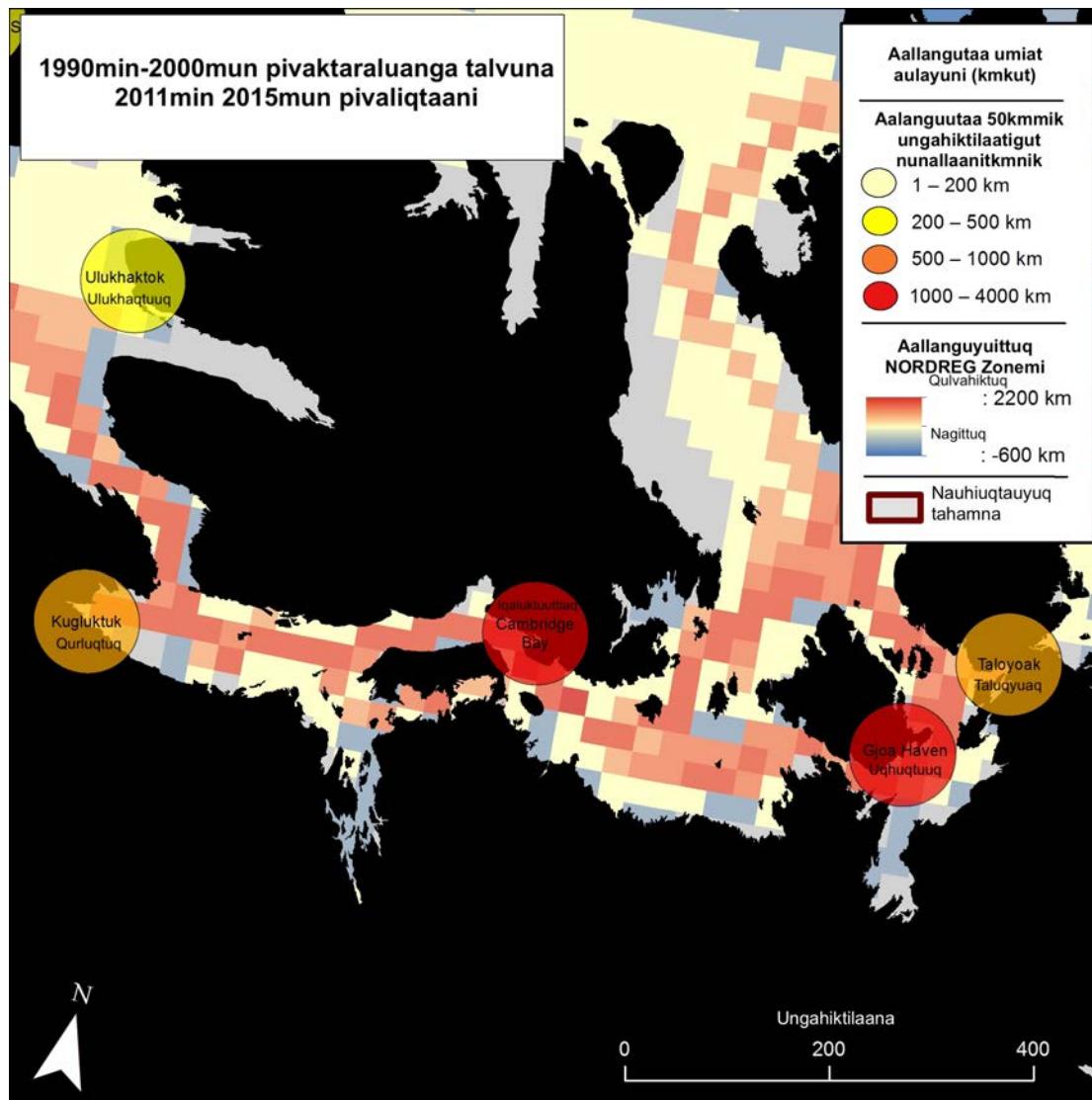
(1990MIN-2000MUN UKIUNANI TAKUMAJUTAALU 2011MIN-2015MUN UKIUNANI)

Canadap ukiuktaqviani, qanurittaqaqhaa qanuqtut ungahiktilaana uuktaugami umiat aulayunin 1990min-2000mun talvanilu 2011min-2015mun, umiat aulayut amigaitilaanit talvanilluaq Kivataaningmi pivaktait, tahamaniluaq SW Baffin Baymi (e.g., Pond Inletmi, Clyde Rivermi, Qiqitaryuaqmi, Iqalungnilu) talvanittauq Queen Maud Gulfmi (e.g., Iqaluktuuttiami, Uksuktuumilu), talvanilu NW Hudson Baymi (e.g., Chesterfield Inletmi) (Takuyakhak 3). Aallangutait Hudson Straitmi aallangukyuangittut (e.g., Cape Dorsetmi,

Kimmirutmilu), qulvani kihimi nakungittut (e.g., Resolutemi, Arctic Baymi, Eureka milu). Iqaluktuuttiami mihigiyut 2,855 kmnik angikliyuumiuyq umiat aulayunit takummataanit 1990- 2000min talvuna aulaviinnit 2011-2015mun, pingahuuyuq qulvahitqiyainni Nunavutmi (Takuyakhak 4). Taimailittuq amigaikyuumingmata umiat aulayunit Northwest Passagekut, Tahapkunanga aullayaqtunit, pulaaqtaqtunik uhiyunit, hunavalungnik uhiyunit, ukhuyuaniklu uhiyunit.¹

Takuyakhak 3. Aalangutait umiat aulayunit (kmtakuukhutik) ukiuktaqtumi:
1990min-2000mun talvani tautukhugu aallangutaa
2011min-2015mun aullautainni¹

Takuyakhak 4. Aallangutait umiat aulayunit (kmtakuukhutik) Iqaluktuuttiami Nunavutmi: 1990min-2000mun aadlangtungningnianin 2011min-2015mun aullautaani¹

TALIMAT NUNAP AALLANGURUTAIT UKIUMI ATAUHINGMI

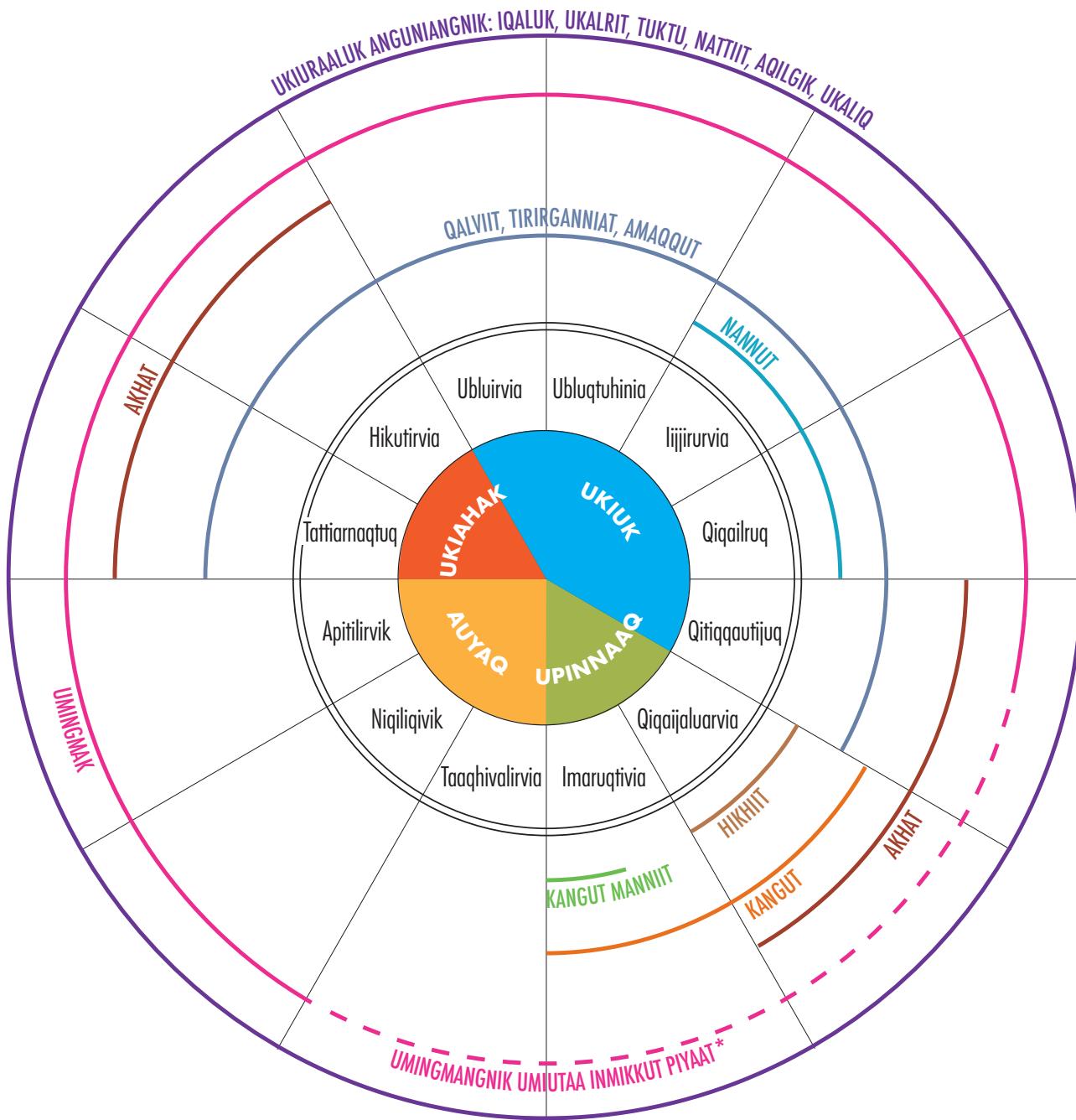
Talimat nunap aallangurutait ukiumi atauhingmi atuqpagait Iqaluktuuttiamiutat Nunavutmi. Ukiuktaqtait aktuumayut hila qanurinmanaallu, hikulu qanurilimangmannaan; tatqiqhiutini aallangutaa tatqiqhiutaani nalunaqtuuq. Kihimi imaa itpaktuugaluaq:

TATQIQHIUNMI AALLANGUTAA	TATQIQHIUTAANI	TARIUP IJUHIA
Upinnaami	Maymin – Junemun	Qiqumayuq
Auyami	Julymin – Septebamun	Hiku ahirutuq (julymi), hikuittuq (Auguamili, Septabamili)
Ukiahami	Octobamin – Novembamun	Hikulikpaktuq (Octoba nunummani) hikuplunilu
Ukiumi	Decembamin – Apirilmun	Hikuhimayuq

TATQIQHIUTINI ANGUNIAYUUTAINI AULATAA

Anguniangnik tatqiqhiutit atuqhugu malikpagaat.

Takuyakhak 5. Tatqiqhiutit atuqhugu anguniangnikkut Igaluktuittiami Nunavutmi

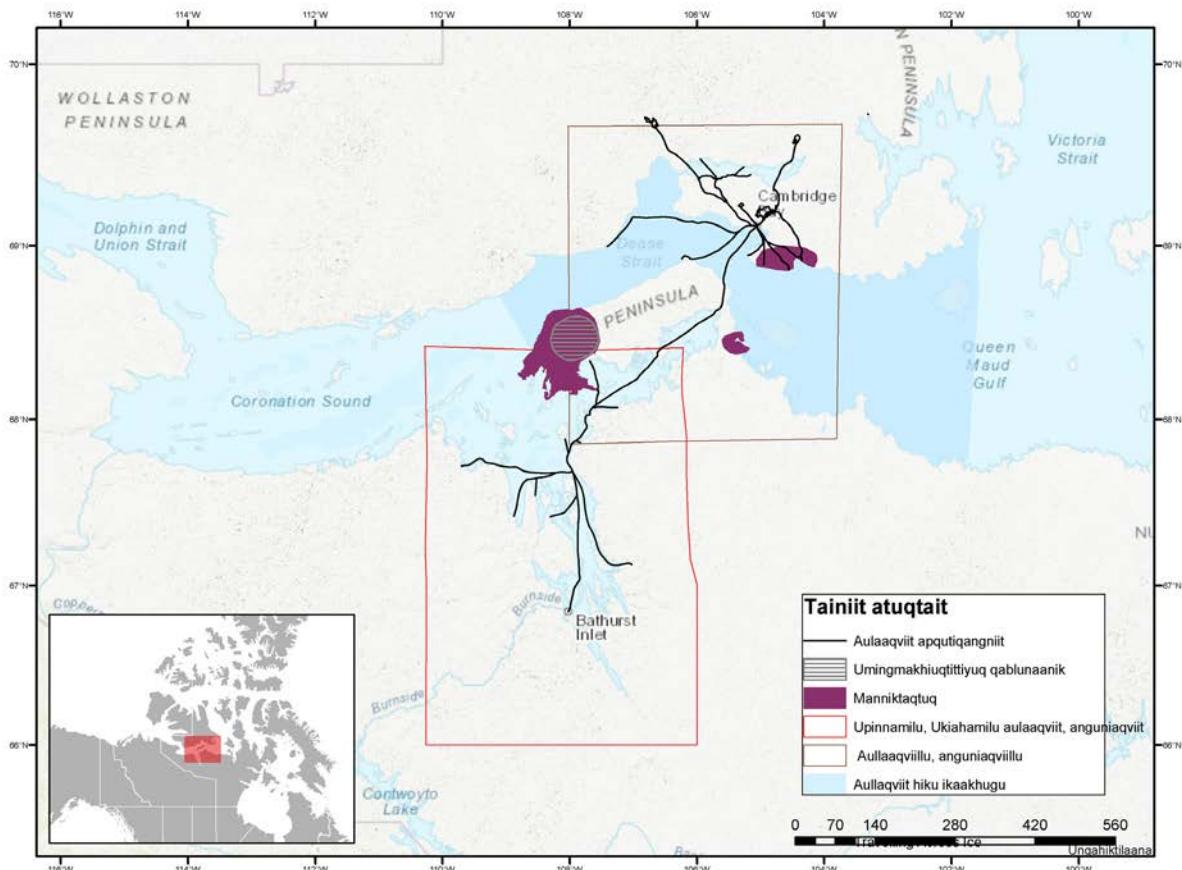
* Umingmakhiuktaqtugaluat tatqiqhiutini tamaini titiraq hamna havaktautilugu kihimik Iqaluktuuttiap anguhiqiyiit umingmakhiuqungitait umikhugu April qitiqaraanat Julymun aklaat, taimaatun anihaan umingmaat angiklitqublugin hakugiktumik.

NUNAUYAQ IMAKKUUKTUNI INIIT

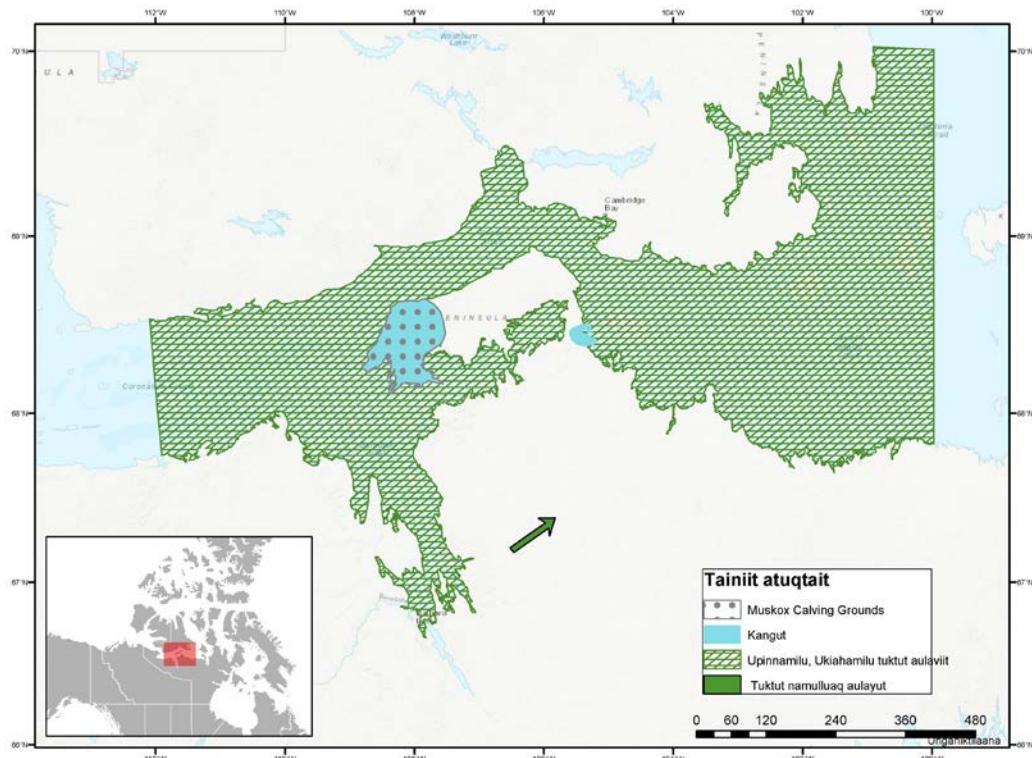
Nunauyamiittun:

1. Nayugait angutit imangmiutat, iqaluillu, qupanuallu;
2. Nayugait Inuit hulilukaakviit tangmaakviit, aullaqtakviit; tahamnalu
3. Qanuqtun takummataa qayangnangniit ukiuraaluklu uiniuvakniit.

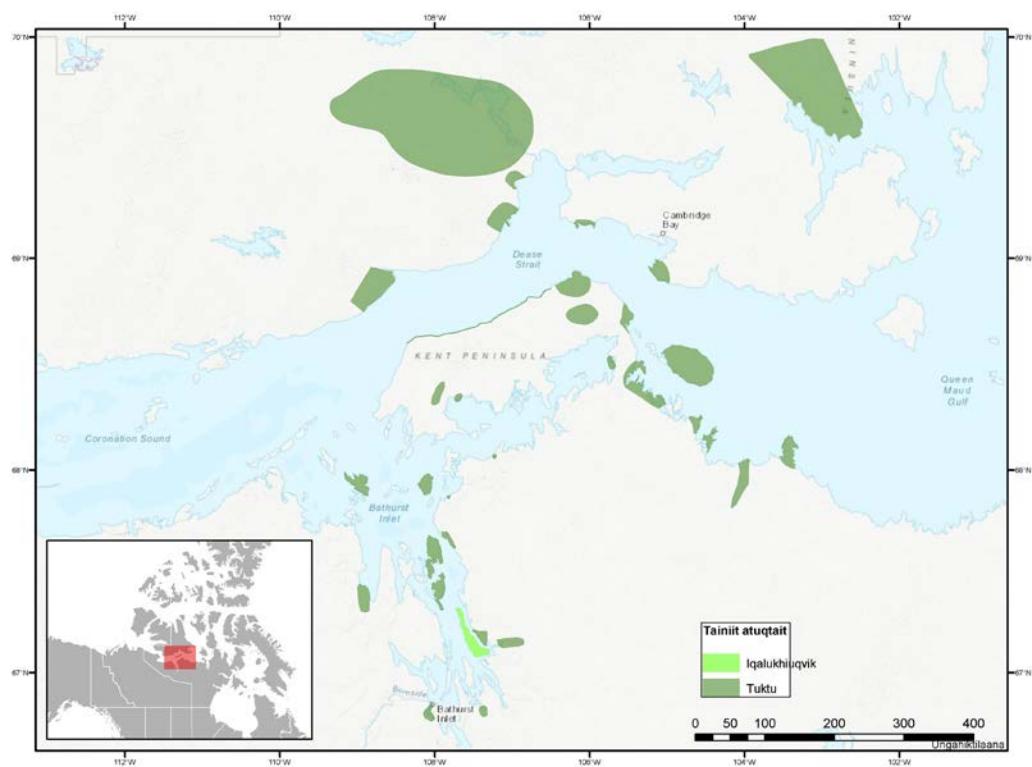
Nunauyat pittaaqtun uvani www.arcticcorridors.ca, Iqaluktuuttiami Iqaluktuuttiap Anguniaqtiiit Katimaiyinni.

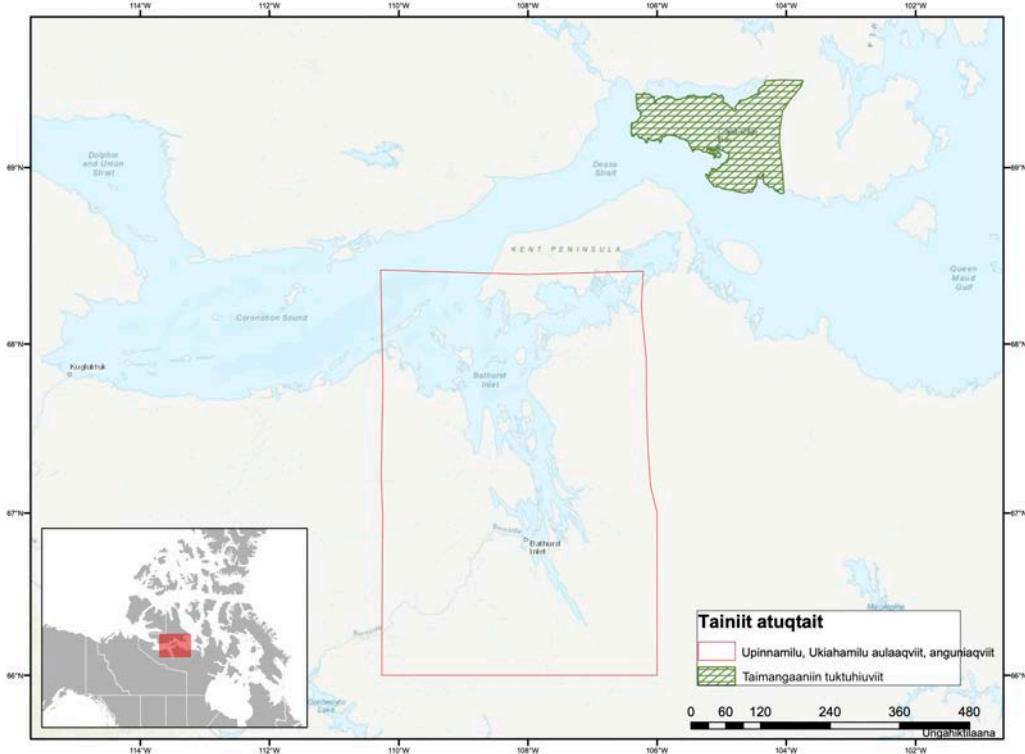
Takuyakhak 6. Inuit hulilukaakviit hikuqaqtillugu (upinnaami)

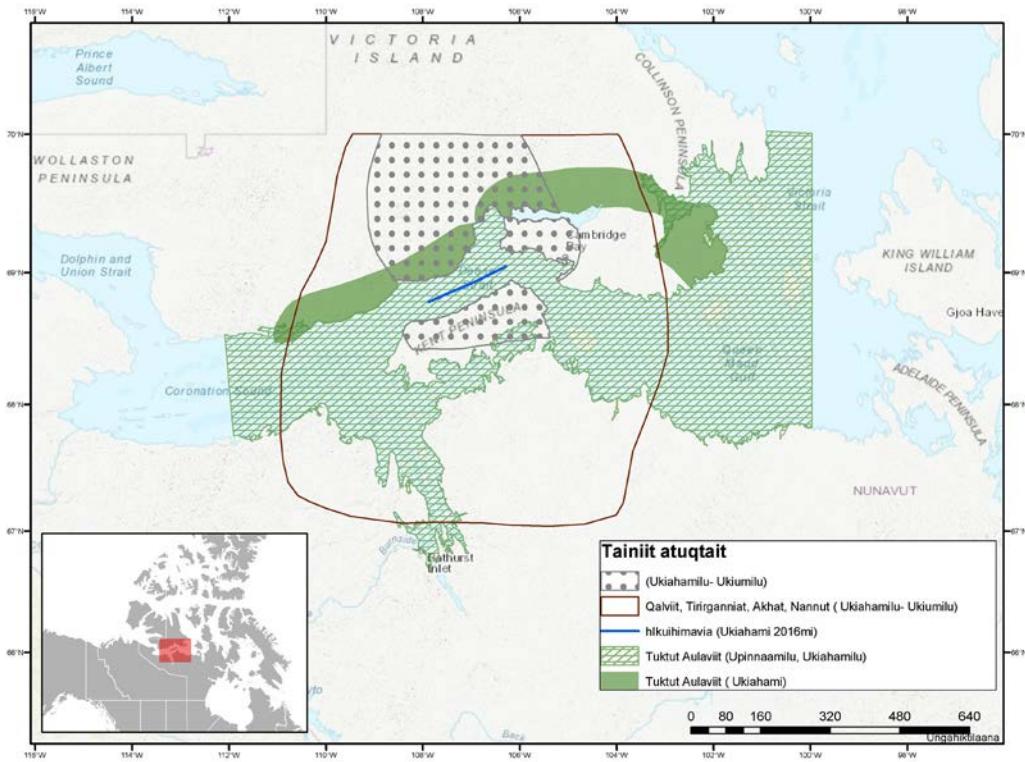
Takuyakhak 7. Nayukviit angutit tariuq hikuqaraanat (upinnaami)

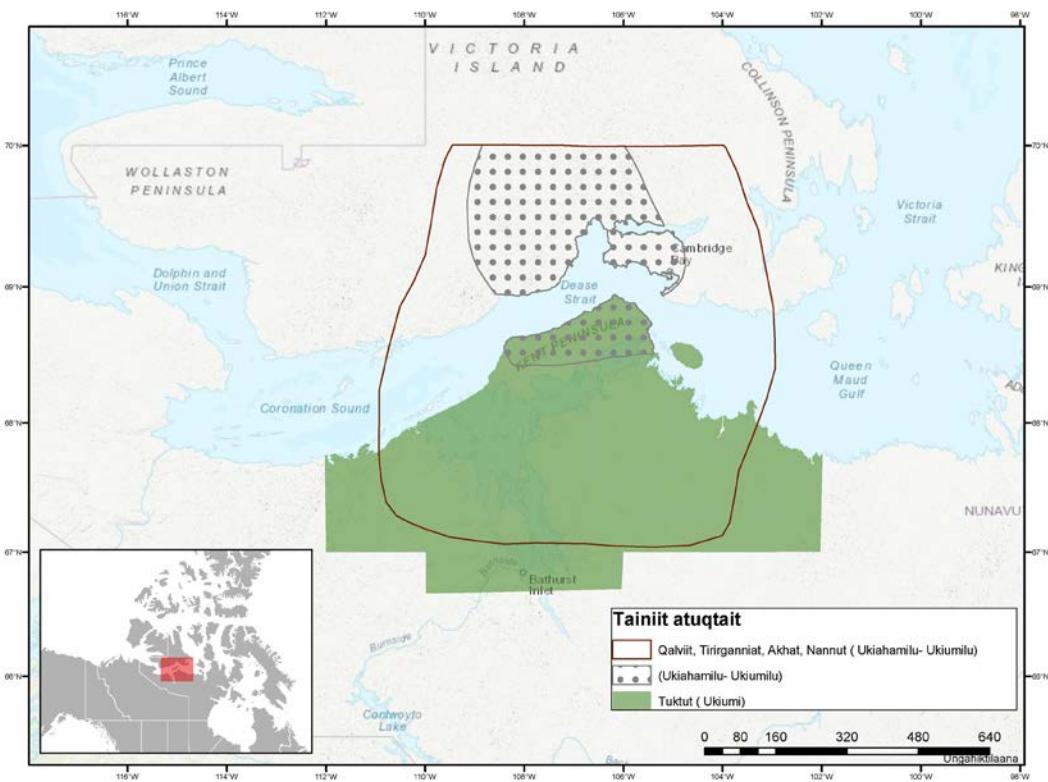
Takuyakhak 8. Nayukviit inuit' hulilukaakviit angutillu hiku ahiruliraanat uniqaliraanatu

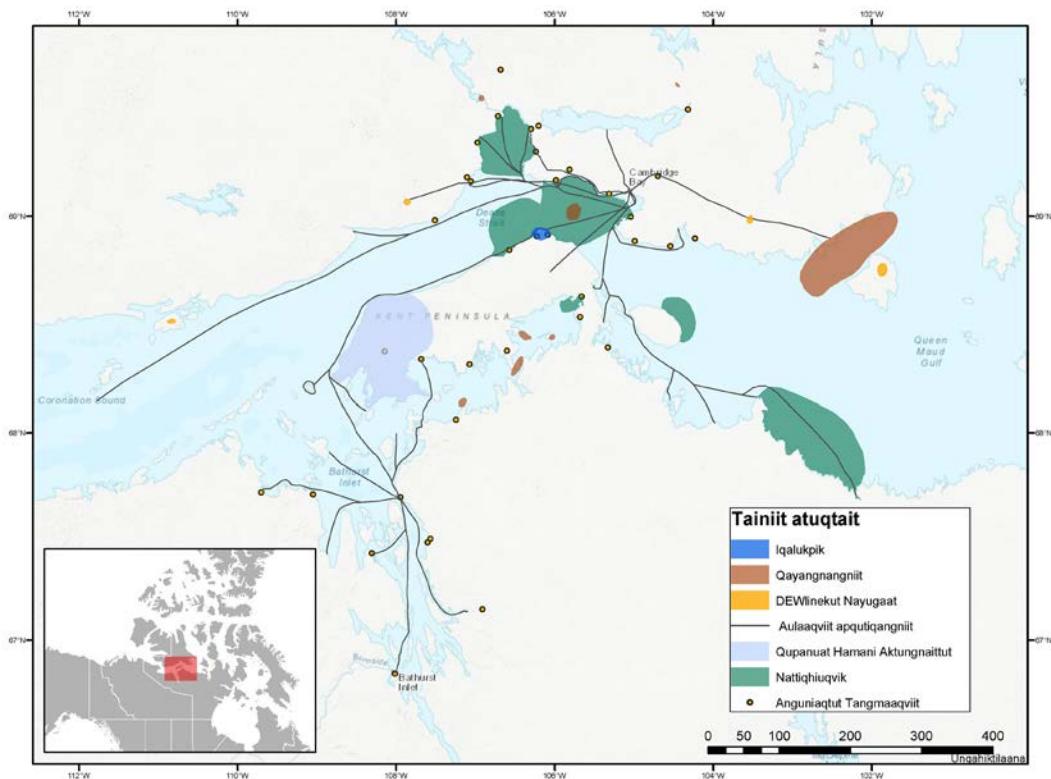
Takuyakhak 9. Nayukviit inuit hulilukaakviit hikuiktiliraanat

Takuyakhak 10. Nayukviit angutit tariuq hikutiliraanat

Takuyakhak 11. Nayukviit angutit tariuq hikugaanat (ukiakhamilu-ukiumilu)

Takuyakhak 12. Nayulviit inuit hulilukaaviiit angutillu ukiuraaluk

QAYANGNANGNIARUNAQHUYUN UMIAT HAPKUNUNA

Hapkuat mihingnangniaqtut umuyut nayugainni, angutinilu, inungnilu.

Nuanaitkuta 1. Qayangnauta hikuiyangnikkut, ukiuraaluklu umiat aulayunit

QAYANGNAUTIGINIARUNAQHIYAIT UMIAT HAPKUA	QANGA TAIMAINNIAQA	QANURILIURUTIKHAT
Hikuiyaiyun tuktut aulayuqiliqqata aulaliqataluunnin tuktut mihiginiaqtut nakuungittumik. Tuktut ikaarumaruingniaqtut uiningmin, imaaqlutikluunniit haatkumi, ikaaknahualutiklu imaqtaulutik. Tuktut ikiklivaliyut ayungnangniaqtuq lqaluktuutiамиунун niqhakhiutainnut.	Hikuikitiliqatlu hikuikpallu Octoba 1 min–June 30mun Tahamani mihingnatqiyauunlaqtuq hikutilraaliraanat: Octbobami, Novenbami, Decembamilu	<ol style="list-style-type: none">1) Umiat akyaktun Northwest Passagekut Julymilu, Augusmilu, Septembamilu ittukhaugalaqaq.2) Hikuiyairuiqlutik akyaqtaruilitut Octobamin 1 min–June 30mun.3) Umiaqangitluni hikuitiliraanat.4) Hakugikhiuumilugit maligakhat qanga hikuiyaiyulu umialu aullaqtangniit.5) Tuhaamalugit Iqaluktuutiangmiut tuktut aulaviit atuliqata. Umiklugu Northwest Passage tuktut aulaliraanata.6) Akiliktuktilugit umiat tahamna Malingitkumikku.
Hikugaanat Inuit ikaakpaktut tuktuhiugahuaqhatik, kuvyaqtuqhatiklu hiku ivyuhitinnagu. Qayangnaqtuk anguniaqtut ikaaktaranamik ilihimangitillugit apqutigihaaqtaat hikuikpan hikuiyaiyulluunnit, umiatluunniit aulakpata. Inuit anguniaqtut angilraulimaingniaqtut manilaqaqyuappan, hikuitkumilu talvalu hilaqluinnaliquaq. Anguniaqtut imaaqtaaqqtut hikuhaangnia takungitkumikku taakpallaangman.	Hikuliqalu, hikukpallu: Octaba 1 min June 30mun	Qulaani titiraghimayup aajikuta

Naunaikuta 2. Qayangnautaa Umiat Akyaqtunit

QAYANGNAUTAA UMIAT AKYAQTUNIT	QANGA TAIMAINIAQA	QANURILIURUTIKHAT
Umiat iqalukniklu imangmiuttaniklu ahinun nuutkakpaktait.	Hikuiraanat: Julymi, Augusmi, Sepembamilu	Umiat kihimi taapkuat atuqpaktaptingnik akyaqtut Iqaluktuuttiamungaulutik.
Umianin nivyaaqtunin ihuipagait imangmiutallu iqaluillu (e.g., ikliiliuqtullu, niringahuaqtullu, aulayutlu).	Hikuiraanat: Julymi, Augusmi, Sepembamilu	Nivyaaqluaruiklutik. Umialiuqpaliklutik nipiqaqluangittunik. Nauhiulugu qanuq inmanaat tahamna nipi angutinut iqaluknullu.
Umiat nakuungittukkullu hiqumitlugitlu kuvyani pittaqtut.	Hikuiraanat: Julymi, Augusmi, Sepembamilu	Inuit ilihimapkaklugit kitkunnut unniqtaaqtut qanuqtullu ihuahiniaqmanaan.
Iqaluktuutiameit Northwest Passage apqutaani ittut. Umiat amigaittut paqaqkaktut. Umiat nutaat angiyut uhittaaqtut Amihunik tamayanik. Umiat kuvipkaiyut tuktikaanamik ihumaalungnaqtuq. Nuna ahiruqtaaqtuq ukhuqyuq hinaanut imangmulluunniit hiquminniaqtat angutit. Atauhiinnaugaluamik taimailitpat inuit inuuhiit hiquminniaqtut innuhiutiqaramik imangmillu, iqalungniklu, nattingniklu. Imaq tahamna harvagiktuq, kuviyuqaqqan qilamik hiaminniaqtuq. Ahinilu kuviyuqaqqan hamunga nuhuktauginnaqniaqtuq harvaq hakugikkami.	Hikuiraanat: Julymi, Augusmi, Sepembamilu	<p>1) Qanuqtut piniangmanata maligakhaliulutik ukhukyuamik kuviyuqaqqan.</p> <p>2) Ilahimapkaklugit qanuq Kuviyuqaqqan kitkut hivuliulutik uniktukhat.</p> <p>3) Iqaluktuutiak kuviyuqaqtunit upalungaiyuqaqvikhagaluaq tingmiyalungnik ausainit piqangmata, (DEW)kut, tutquumaviqqaqtut atugakhamingnik, Northwest Passagemilu apqutaaniittuq. North Warning System ikayuqtaaqtuq umianik atuqpaktut ukhuyautik uhirkakhugit.</p> <p>4) Nunallaat tariup hinaaniittut ukiuktaqtumi upalungayautiqaqtuqhaugaluat halumahiutinik, ilihuatalugitlu halummaqtiriningmik. Qilamik halummaqat halumaikyuangittaanani. Mikiyugaluamik angutinik angnaktitkupta nakuuyuq inuuniarutiqtingnun aktuumangman.</p> <p>5) Umiat itpaktukhaugaluat aulavilliamin gmi i.e., qayangnainningmi itiniqangnimi ikalringnittamini ikkalrumi.</p> <p>6) Nunallaallu, uyarakhuiqtullu, DEWlinekullu, Federal Gavamatkullu katimaqtigiiktukhaugaluat</p> <p>7) Uqaqtagiiliiklutik piyumayamingniklu, qanuqtullu ikayungniangmanata.</p>

Naunaikuta 2. Qayangnautaa Umiat Akyaqtunit

QAYANGNAUTAA UMIAT AKYAQTUNIT	QANGA TAIMAINIAQA	QANURILIURUTIKHAT
Umiat iqakuukpaktut annakuniklu, halumailruniklu, ukhuyauniklu, kiniktaniklu tariumun. Tahamna nuavallianiaqtaq umiat amigairumik utiqtaqtun. Tahafuma mihingnauta mihiqiyangniaqtaq ukiuktaqtum imaqangniinni (tariunani, kuukkani, tahinilu) nakuungittukkun mihiqiyangniaqtaq angutinilu, inungnilu.	Hikuiraanat: Julymi, Augusmi, Sepembamilu	<p>1) halumaiktaililugu ukiuktaqtum imait.</p> <p>2) Canadian Coast Gaurdut ihivriuqattaqlugu immap qana, umiallu avatainni kihimi imap ataani piinalimaituq taimaa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hakugikhilugit maligakhait munarittiaklugit, iqalungnikkut; taima • Ilihimayakhalu qanuq hamna munariyauniaqqa inungnit pinaqqata
Inuit ilangit ilihimangittut umianik qaiyauyukhanik namullu aullaang manaata.	Hikuiraanat: Julymi, Augusmi, Sepembamilu	<p>1) Umiat uqaqtukhaugaluat aullaanguahuaqtamingnik (hivayautikkulluunniit, qaritauyakkulluunniit, titiqaqkulluunniit) hamletkunnut, aallanutlu katimayaqatigiktunut hivuani tikitinnatik, tikinnahuarumiklu hivuani. Katimayillu inuit ilihimapkaklugit titqatigutluunniit qaritauyakkulluunniit.</p> <p>2) Umiat titiraqqaqtut aullaaqtaaqtumik pimayut malikpiaqlugulu piyahaat aullarahuaqtaqtik.</p> <p>3) Nakuuniaqtugaluaq ilihimagupta qanuritut, qafillu umiat qaniutivaktut (kinunnaptingnilu, tajalu).</p>
Umiat kayumiktumik aulayut malikyuaniyuktut puhipkaininnangniaqtut mikiyunik qayanik.	Hikuiraanat: Julymi, Augusmi, Sepembamilu	Kayumiilaqutlik maliqaqyuangittaanani, qayangnaittumik inuuetingmi. (Takulugu takuyakhak 14)

Nunaitsikta 3. Kiinauyaqtungnukkut Umianit Akyaqtaqtunit

QAYANGNANGNIARUNAQHIYUN UMIAT HAPKUNUNA	QANURILIURUTIKHAIT
Akyaqtaqtut hunavalungnik atugakhaniklu umiakut akiitqiyaq, akitutqiyaq timitiokuuraanata. Tahamna nakuuyuq.	Piituq
Nauvallianik ilaani nakuuyuq. Inuit tamaita havaaqangittut akiqaqtumik. Amigaittut anguniaqpaktut anguyamingnik niqihqaqpakhutik inuuetingmingni.	Nauhimmajutain qayagilugit piyuhauyuk ihumagilugit aktuumaniaqtun tamaita. Taimaa avatingnun tamapta akiyayugun.
Havakpalliangnikkut umiani nauyallianiarunahiyuq inungni' pivaliarumaliqlutik ayuriamingni (e.g. ikayuqtiuliqlutik umiani, ahukyauniklu immiqtuqattaqlutik).	1) Nauvallialiklutik havaat inungni umiani havakpdilirumik. 2) Pivallialaqlugit havaakkut ayuihangnik.
Tahapkuat Canadian Coast Guardkut taja 6nik ilauyuqaqtut malgukniklu umiaqqaqhatik taimaalu 2018mi umianit pinahungukniaqtut.	Ikayuraanginnaqlugit pivaliayut tahapkuat Canadian Coast Guardkut.
Inuit ilangit umianik takuyumangittut aulayunik Northwest Passagekut, ummiannuuk inuutitik ihuing-niangmajuk Inuit kiinauyaaliuyuittut umianit havaktiqa-nigmata Uniamingni. Inuit pitquhiqtik tautuktitaanamik havaktamingniklu, tunihigaanamiklu kiinauyaaliullayuittun. Nauhiuqtut umiat humaagingnitait. Pulaaqtaqtut umianik aulapkaiyut kiinauyaaliuqpaktut kihimi ukiuktaqtumi ittan inuit pilluatuituy. Qayangnaqtuq taimaa apquhaaraanata qakugu qayangnaqtumik piqangniaqtuq. Ukiuktaqtuni hivituyumik mihiginiaqtut akituyumik taimailitpat.	1) Aallanguklugu apqutaa pulaaqpaktut apqutigivagaat Northwest Passage. Tahamaniittuqhaungittuugaluat. 2) Umiat Northwest Passagekut akquhaatut munarittiaqlugit, i.e., tahapkunanga Transport Canadatkunnin, Canada Boarder Service Agencykunnit, Canadian Coast Guardkunnillu. 3) Umiat qayangnaitukkut aulaviinni ittukhat pingitkumik akilikhilutik. Umiat maliganik malingittut tuktittaqtut. Imaqqut munarilugu maligaliungnikkut. 4) Pulaaqtaqtun umiat tunnihivakkumik iningnikhaat munarittiangnik mikhaatigut, Ilihaqvingnunluunniit, ukiuktaqtut ikayungniarait.

***Hunavaluit
nauvalliayut
mihigimalugit
nakuyukkut
ihumagilugit
qayangnautait.
Taimaa tamapta
akimaniaqtugut.***

Naunaitkuta 4. Aanningnainnikkut, Qayangnainnikkut, Qulvanitlu Munariyaunik

QAYANGNANGNIARUNAQHIYUN UMIAT HAPKUNUNA	QANURILIURUTIKHAIT
Umiat tuktihimavaktut kinunnapterngi (e.g., Umiaq Nanny 2010mi).	Naunaiyaqpiaqlugit imap qaanani qanuq inmankaata hiuraqangniitlu, ikkalruillu, qayangnangniilu.
Umiat taanganik tunniuhailiqpaktut tautuktaungnitnamik, aamayangnaqtuniklu niuviqtitiplutik, piyakhaungittuniklu hunavalungnik qarjibluitik nunapterngnun. July 18mi higaakluit pitaalingmata tahamna ihumaalungnaq inuhaapterngi. Umiani aulapkaiyut naalayuitkait Canadian Coast Guardkut.	Inuit aussaimiutat palihimanit munariyauyt, Ukiuktaqtumi inuit taimaatullu ittukhaugaluat. Canada piyukhaugaluaq ukiuktaqtun aanningnaittumik piyuhat. 1) Palihimatut takuqattaqpaklugit aulaviinni. Iqaluktuuttiap palihimaita piinalimaitpata. 2) Hiquutiqaqtunik havaktinik malikpaklugit Canadian Coast Guardkut pinahualiraanata. 3) Amigaikyuumilugit Canada Boarder Services takuuktunut aullauyaqtunut.
Umiyat aullapkaiyiit niuviqpaktut inungnit ahinut agitiyakhaungittunik Canadamin, imaa piblutik, umiakuurama hunavaluknik pittaqaqtut nunapterngnit ahinut nunamut agitilugit.	Amigaikyuumilugit Palihimat, Angutiniklu Munaqhiyut takunnaqattaqlutik imaini maligaliuhimayut maliktaungmanaata hunavalungnik agijiniangmanata nunamun ahinun. 1) Munarilugit aklugaqtut. 2) Munarittiaqlugit maqpiraanutait pittaqaqtut piblugit, nunanullu ahinnungautait.
Qulvanitlu Munariyaunik Iqaluktuuttiamiutani Malittiaqtaungittuq hilaqyuam nunainnit, apquhaaqtunit Northwest Passagekut.	1) Pitqungitlugit hilaqyuam nunaini umiat apquhaarahuat Northwest Passagekut maqpiraaqangitkaanata. 2) Inuit nipiqaqtukhauyt nunakput, imaqpullu hamna mikhaagut. Nanakput Hamna.

NUNAUYAT QANURIILIURUTIKHANIK QAYANGNAITTUMIK UMIAT AULAVIINI

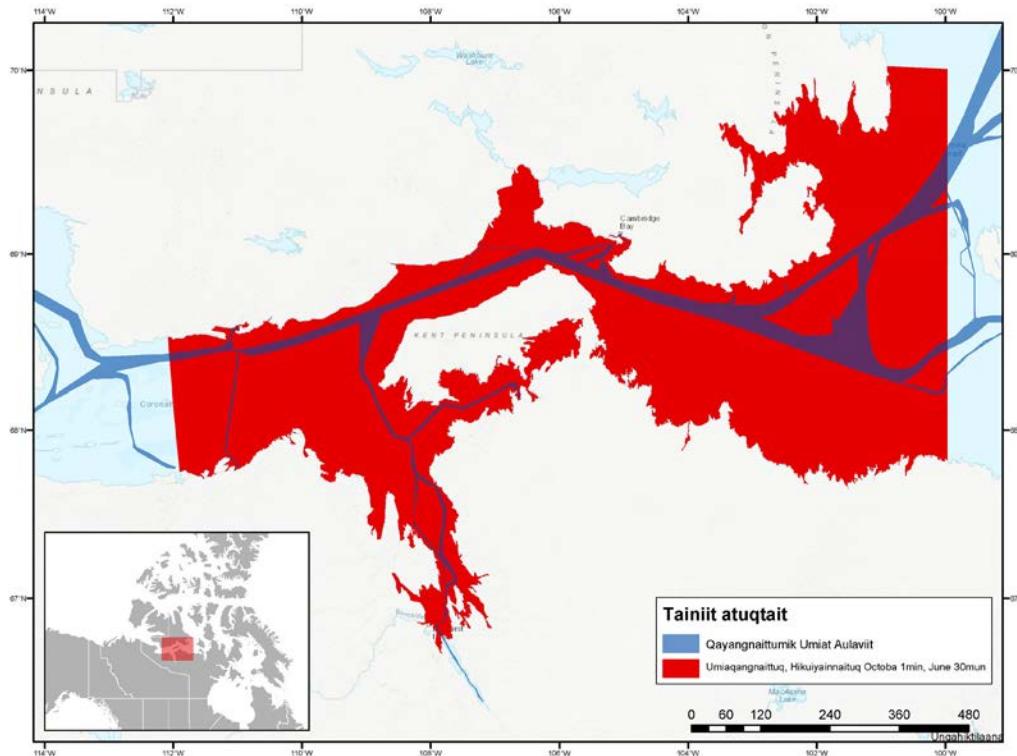
Nunauyat hapkua ittu:

- Ini tahamna umiaqangnaittuq, hikuiyangnaittuq Octoba imin–June 30un;
- Ini tahamna kayumiyaangnik, malliuqtailingnik pilugu;
- Ini tahamna kuviyuqaqqan havautikhainnik pimayukhat; tahamnalu
- Init tahapkuat naunaihimayukhat pimayakhamingnik.

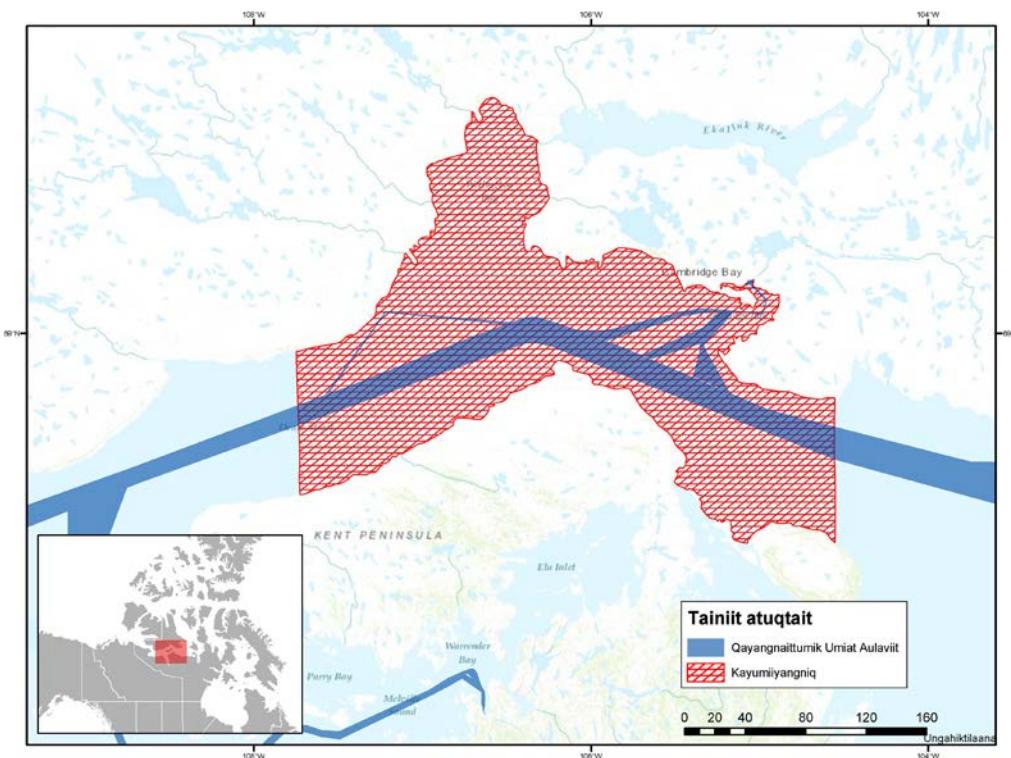
Nunauyat pittaaqtut talvanga www.arcticcorridors.ca, Iqaluktuuttiamittaup talvani
Iqaluktuuttiap Anguhiqiyiinnit.

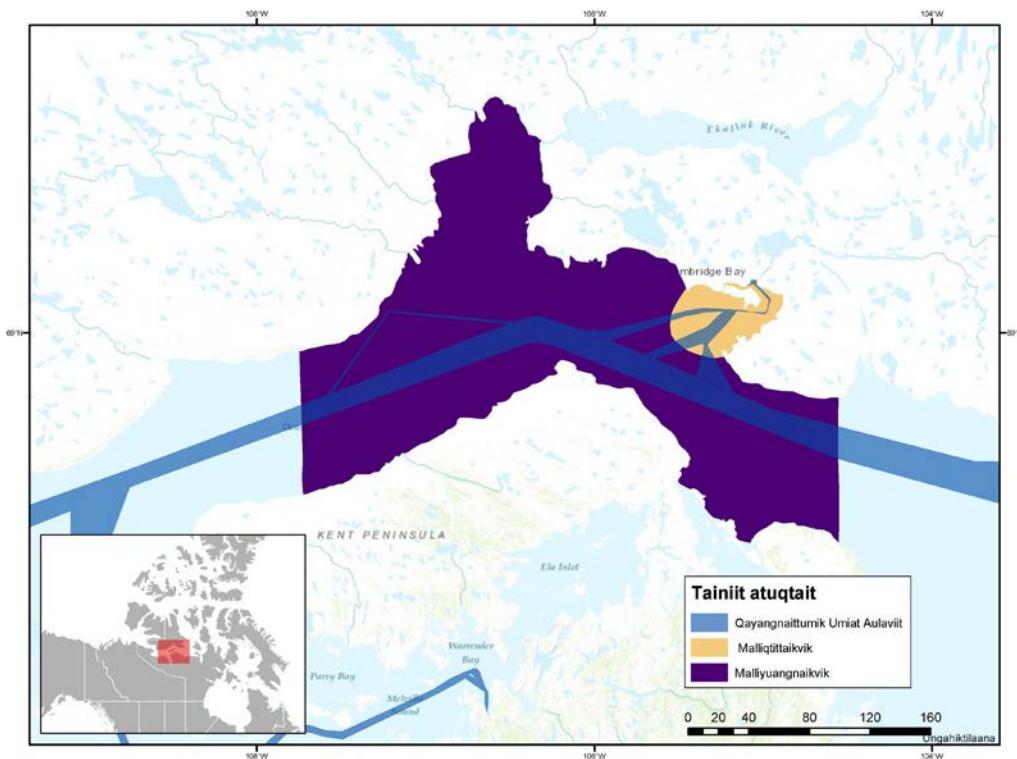
JENNIE KNOPP

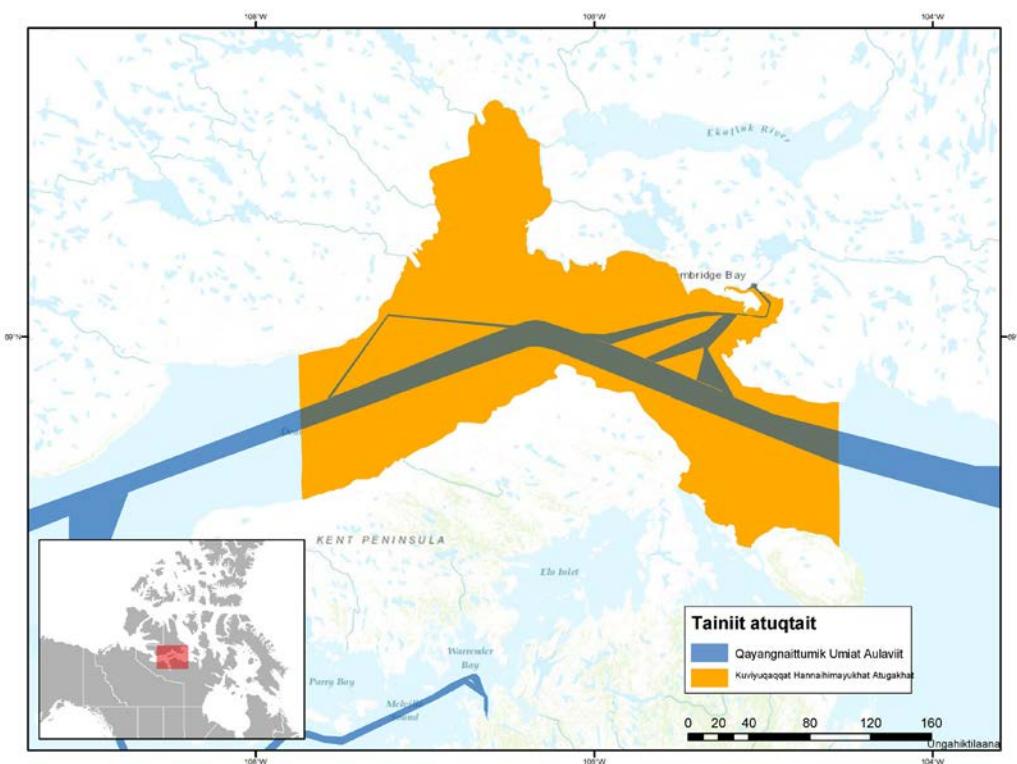
Takuyakhak 13. Qanuriliurutikhait qayangnaittumik umiat aulaviani – akyaqtaqnaittuq, hikuiyainaittuq Octoba 1min–June 30mun

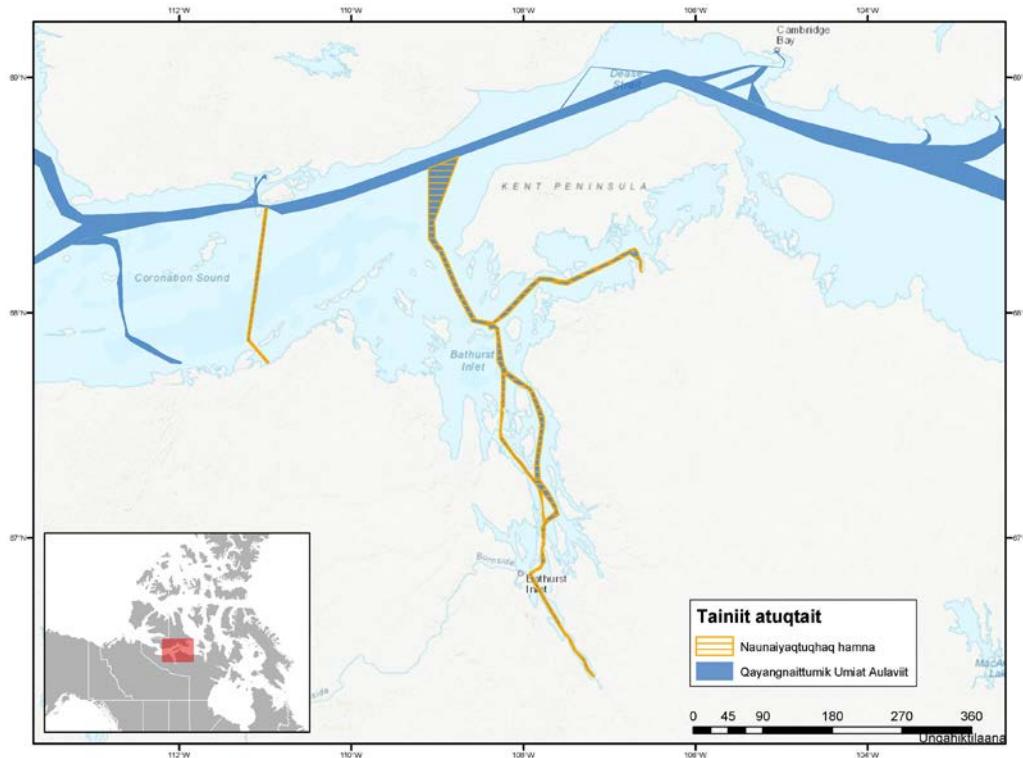
Takuyakhak 14. Qanuriliurutikhait qayangnaittumik umiat aulaviani – kayumiilaqviani

Takuyakhak 15. Qanuriliurutikhait qayangnaittumik umiat aulaviani – malliliungnaittukkut, malliqyuangnaittuklu

Takuyakhak 16. Qanuriliurutikhait qayangnaittumik umiat aulaviani – naunaiyaqhimeyat kuviyuqaqqat havautikhainnik

Takuyakhak 17. Qanuriliuritikhait qayangnaittumik umiat auliani – naunaiyaqluglit iniqangniit naunairumayatik

NUNUMMAA

Umiat amigaikpalliayut aulayut Canadap ukiuktaqtum tariunani. Talvalu tahamna Norhtwest Passage tuhaamayaulluaqtuq nunallaanit hilaqyuaptingni tahaffumuuna qulvanit munariayuunit, tautuktauvalliyuq pulaaqtaqtun aulapkaiyiinnit, kiinauyaqtuqluangnaittuqlu aulariami tahamani ukiuktaqtum apqutaani. Iqaluktuuttiq mihigihimayuq pingahuugami amigaitqiyaubluni umiat apquhaaqpaktainni Nunavutmi qulini ukiuni.¹ Hamna itlitturinahuangnikkut nanihimayuq imangmiutanik angutinik piqaqtuq inuit anguvaktainnik inuuujutigivaktainnik inuuuhinhmingni, tahamna apqutiqpianani Northwest Passagemi ittuq – talvani umiat aulayut amigailyuumiyiani. Tahamani inuit ihumaaluutait ilihimaliramikku amigaikpjajahutait umiat apquhaaqtut qanuqtullu nayuqtait inmanaat inuhingmingni, Iqaluktuuttiangmiut alallu nunallaat ihumagiayuukhat qanuqtut aulaniangmanaat

qayangnaittumik umiat aulaviat. Ihuittumik qanurilipat umianit aktuumaqpiangniaqtuq hivituyumun nakuungniqtillugit angutit nayugait, imaqlu, nunalu, inuit pitquhiillu. Attauttimut atuqlugit qablunaat nauhuiqtait, inuillu qauyimayait ihuahautikhainnik nanihittaqtut umiat apqutaitigut mikhaagut. Inuillu ukiuktaqtumiullu nipinit tuhaamalugit hivumuujitikhat qayangnaittumik umiat aulaviit mikhaatigut piyukhautaungmat taima tahamna umiat qayangnaittumik pitqublugit Iqaluktuuttiap qaninaani, Nunavutmi taimaaluu ukiuktaqtuum nunaani.

¹ Dawson J., Pizzolato, L., Howell, S.E.L., Copland, L., tamnalu Johnston, M.E. 2018. Temporal and Spatial Patterns of Ship Traffic in the Canadian Arctic from 1990 to 2015. *Arctic*. 71(1): 15-26.
<https://doi.org/10.14430/arctic4698>

